

SHARQ AYOLLARINING JOZIBADORLIGINI ORTTIRISHDA ME'MORIY ASARLARDAN OBRAZLAR

KARIMOVA NODIRA QAHRAMON QIZI

K.Behzod nomidagi MRDI

Amaliy san'at va dizayn fakulteti

Dizayn: libos va gazlamalar yo'nalishi

2-kurs magistranti

<https://doi.org/10.47689/STARS.university-pp105-108>

Annotatsiya: Maqolada Sharq me'moriy asarlari badiiy tahlil jarayonining liboslarga ko'chirilishi tasvirlangan. Sharq arxitekturasidagi jozibadorlik latif ayollar libosini yaratishda asos sifatida olinishi ta'riflangan.

Kalit so'zlar: libos, arxitektura, dizayn, jozibadorlik, estetika.

Asrlar davomida rivojlangan an'analar hech qachon ўlmaган va hozirgi kungacha saqlanib qolgan. Bugungi kunda esa an'anaviy badiiy tўquvchilik Ўзбекистон замонавий миллий санъатида етакчи ўринлардан бирини эгаллайди. Ўзбек матолари нафақат тарихий ва кундалик аҳамиятга, балки катта бadiiy қимматга ҳам эга.

Sharq матолари узоқ вақт саёҳатчилар, тадқиқотчилар ва тарихчиларнинг эътиборини жалб қилган. Уларда ҳунармандчиликни ташкил этиш шакллари, меҳнат воситалари ва техникаси, технологик хусусиятлари ва ишлаб чиқариш жойини кўрсатадиган мато турлари рўйхати тасвирланган.

Мода нима эканлигини ўйлаб, баъзи аёллар бу тушунчани услуб билан аралаштириб юборишади. Дарҳақиқат, мода деганда, у ёки бу услубнинг бошқаларга нисбатан вақтинчалик ҳукмронлиги тушунилади. Деярли ҳар доим бу атама фақат маълум бир ҳудудни, масалан, туман, шаҳар ёки штатни англатади, лекин умуман бутун дунёни эмас. Замонавий аёллар модаси нафақат кийим ва поябзал, балки бўяниш, маникюр, соч турмаги, атирлар, аксессуарлар ва бошқа соҳаларга ҳам тегишли[1].

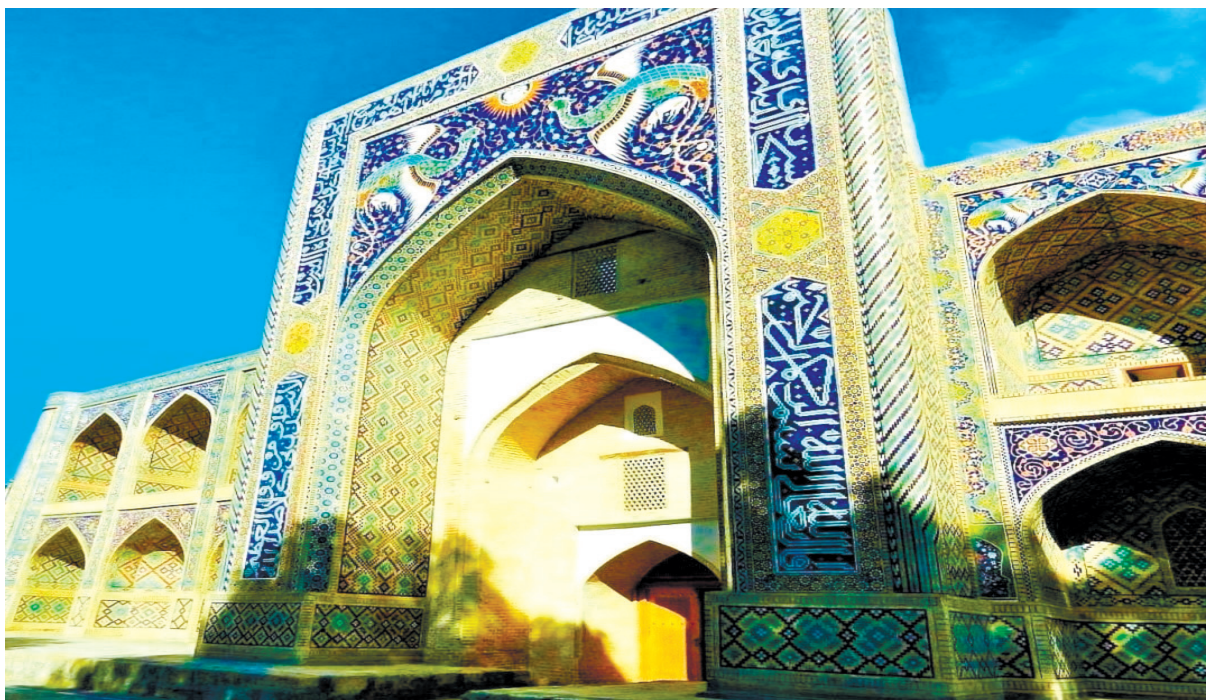
Мода оламида аёллар ўртасида тушунмовчилик ва саволларни келтириб чиқарадиган жуда кўп турли хил тушунчалар мавжуд. Гарчи адолатли жинс вакилларининг аксарияти модага эргашиш нимани англатишини билишса ҳам ва бу инжиқ хонимни хурсанд қилиш учун бор кучлари билан ҳаракат қилишса-да, ҳамма ёш хонимлар нима учун маълум бир мавсумда у ёки бу кийим кийиш кераклигини тушунишмайди.

Дарҳақиқат, кўплаб тенденциялар мода ихлосмандларининг маълум бир нарсага бўлган эҳтирослари натижасида пайдо бўлади, улардан бири мода

саноати мутахассислари томонидан эълон қилинади. Бу тушунча алоҳида маънога эга, яъни у энг кўп нарсани билдиради, асосий тенденция ёки маълум бир мавсум учун «кўздан кечириш» ҳолатларини акс эттиради[2]. Баъзи ҳолларда керак бўлган нарса бир неча йил давом этади - бунинг учун ҳеч қандай чекловлар йўқ.

Гўзаллик ўзига хос эстетик тимсолдир. Гўзаллик такрорланиши биланоқ у гўзалликдан тўхтайдиган ва кўпинча, кўполликка айланади. Шунинг учун мода ҳар доим ўз-ўзидан ҳаракат қилади ва сиз қулай кийинишингиз билан (юз минглаб бошқа аёллар каби) сиз аллақачон мода эмас, балки такрорий ҳолатни юзага келтирасиз. Шунинг учун ҳар доим, ҳар қандай даврда, гўзаллик аёлдан қурбонликни - тўпикдан, парҳездан, сохта кирпичлардан азоб чекишни талаб қилади. Гўзаллик - бу ҳаракат.

Одатда, мода ҳар ўн йилда кескин ўзгаради, кичик ўзгаришлар ҳар олти ойда содир бўлади. Модани фақат ўтмиш призмаси орқали кўриш мумкин, ҳеч ким модани олдиндан кўра олмаган, биз фақат тахмин қилишимиз мумкин. Мода дунёдаги глобал ўзгаришларга, одамларни нарсаларга бошқача қарашга ва турмуш тарзини ўзгартиришга, шунга мос равишда янгилашга мажбур қиладиган воқеаларга боғлиқ. Мода одамларга ўзини топишга ёрдам беради, мода - бу аёл ўзини ифода этишда эришадиган дастак.

Ҳар доим аёллар чиройли кўринишга интилишган. Чиройли кўринишни яратишда кийим муҳим роль ўйнайди. Замонавий мода аёллари турли хил услубларга риоя қилишади, бизнинг давримизда модада кўплаб альтернативалар мавжуд, кийим танлаш ажойибдир[4]. Аммо мен ўтмишга шўнғишни ва турли ўн йилликлар давомида мода қандай ўзгарганини кўришни таклиф қиламан.

Шарқона қизнинг гўзаллиги - бу нафис юз хусусиятлари, мулоим табассум, ички камтарликни ўзида яширган ҳаёли кўзлар, олижаноблик ва шарқона тарбиядир. Қадим замонлардан бери инсониятнинг кучли томони шарқо-

на аёлнинг гўзаллигини куйлаб келади ва гўзаллар эса, ўз навбатида, ўзларининг гўзаллиги ва жозибали кўриниши билан эркакларни ҳайратда қолдиришда давом этмоқда.

Турли вақтларда тарихий ўзгаришлар ва мода тенденцияларига риоя қилган ҳолда ўзбек қизининг қиёфаси ўзгариб борарди. Айниқса, XX асрда услуб ўзгариши ўзига хос хусусиятга эга бўлди. Ўзбек аёлларининг кийимлари тез фурсатда ўзгаришга юз тутмоқда[5]. Аммо ўзбек модасининг асосий хусусияти - асрлар давомида фақат шарқона гўзалликка хос бўлган жозибали тасвирларни яратиб берган ажойиб ўзбек матолари, миллий заргарлик буюмларига бўлган содиқлик - ўзгармас бўлиб қолаверади -.

Бахмал, хон атлас ва адрасдан тикилган ҳашаматли либослар, икат услубида тўқилган кийимлар, қимматбаҳо тошлардан ясалган ажойиб заргарлик буюмлари, тиллақошлар, бош кийимлари: дўппилар ва чопонлар ҳар доим ўзбек аёлларининг сеvimли либоси бўлиб келган. Миллий либослар тўпламига кўйлак ва лозимлар киради, бундай либослар ҳар доим матода ёрқин ва рангли нақшлар билан бажарилган.

60-йилларда аёл бўйнининг гўзаллигини марварид шодалари билан безаган қирқ кокилини моҳирона турмаклаган бўлса-да, лекин барибир ўзининг сеvimли атлас ва ипак матоларини кийишда давом этиб, миллий нақшлардан воз кечмади.

70-йилларда аёл соч узунлиги билан кўпроқ тажриба ўтказишни бошлади. Энди у узун сочлардан воз кечиb, замонавий тарзда сочларини қирқишдан қўрқмади. Бўяниш янада ёрқинроқ кўринишга эга бўлиb, кийимларда қулайлик ва соддаликка урғу бериb, иложи борича қулай ва камтар бўла бошлади. 80-90-йилларда ўзбек аёлининг услубига жинси кийимлар кириб кела бошлади, қулай кроссовкалар ва калта, пахмоқ сочлар устунлик қилди.

Шарқона услубни сингдираётган аёл қиёфаси янада жозибали кўринишга эга бўла бошламоқда - мода оламининг порлоқ варақларидан тушгандек ёрқин қичқириқли тасвирлар пайдо бўлди. Аммо янги асрнинг иккинчи ўн

йиллигида мафтункор тасвирлар нозиклари билан алмаштирилди. Юмшоқ бўяниш, хотиржам оҳанглар ва миллий босмали ёқимли либослар аёлнинг қадр-қиммати, қалбининг поклиги ва ажойиб жозибадорлигини таъкидлаб келди.

Бу борада Шарқ оламининг гўзал бадиий образлари орқали нафис ва ла-тофатли аёллар либосларини шакллантиришда меъморий ёргорликлар ва уларнинг архитектура ансамблида акс этиши либос дизайнига гўзал меъморий асарлардаги жозибанинг сингдирилиши сифатида акс этади.

Адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги йиғилишидаги Ўзбекистонда ислом маданияти марказини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида” маърузасидан. Тошкент шаҳри, 2017 йил 23 июнь. “Маърифат” газетаси, 2017 йил 24-июн, №50 (9011).

2. Рамзлар энциклопедияси. Тузувчилар: С. С. Булатов, М. С. Соипова. – Т.: «Fan va texnologiyalar nashriyot-matbaa uyi», 2021. 928 bet.

3. С.С. Булатов, С.Н. Салимова, А. Мухторов., Шердор мадрасаси безакларининг сирли олами. Тошкент-2007.

4. История моды. Иллюстрированная энциклопедия от древности до наших дней / [пер. с англ. Е. Воронкиной при участии И. Ильина]. – Харьков: Фактор, 2014. – 56 с.: ил.

Иванцова А.А. Параллельные практики в моде и архитектуре // Молодой ученый. – 2017. – №6. – С. 495–497.